

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Діана Лемішка

студентка IV-го р. навчання історичного факультету,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: diankalemishks@gmail.com

Традиційне тлумачення педагогічної освіти як процесу становлення вчителя не передбачає лише оволодіння певними професійними знаннями, вміннями та навичками, але й доповнюється новими, значно ширшими поняттями та поглядами на сучасну освіту, як і на процес професійного зростання майбутнього педагога.

Так, знання, вміння і навички виступають як діяльнісні характеристики професійної компетентності, які представлені в стандартах вищої освіти. Однак, формування професійних компетентностей є можливим завдяки наявності цілого ряду особистісних якостей: вимогливості до себе та учнів, мобільності, креативності, здатності до творчої діяльності, саморозвитку та самоосвіти [3, с. 71].

У зв'язку із цим, постає проблема підготовки майбутніх вчителів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. На теперішньому етапі розвитку інклюзивної освіти в Україні, відбувається пошук нових засад для підготовки майбутнього учителя до роботи в умовах інклюзивного середовища. Зважаючи на перебудову свідомості теперішнього суспільства, змінюються орієнтири і стратегії навчального процесу. Адже, кожна дитина, не зважаючи на її фізичні чи розумові здібності має право на отримання належного рівня освіти. Реалізація цього аспекту потребує якісної підготовки майбутніх педагогів до організації та роботи в середовищі інклюзивного навчання в школі.

Пріоритетним принципом у формуванні майбутнього вчителя до роботи у системі психолого-педагогічного супроводу є розуміння основних потреб учнів та батьків. Адже основною ціллю педагогічної роботи з дитиною з особливими освітніми потребами є формування гармонійної особистості, а також підготовка її до самостійного життя.

Невід'ємною складовою цього процесу також слугує нагляд за тим, щоб допомога та підтримка не була надмірною, тому що є імовірність того, що такий учень буде занадто залежати від неї. Для успіху слід вдумливо та з розумінням ставитися до всіх проблем, які виникатимуть, щоб це приносило користь.

Важливою умовою у процесі підготовки майбутнього спеціаліста до роботи в інклюзивному середовищі є формування професійно-ціннісних умінь, особистісних якостей та розвиток компетентностей.

Варто зазначити, що єдиної класифікації інклюзивних компетентностей педагогів у європейському освітньому просторі на сьогодні ще не укладено, але з цього приводу ведуться активні дискусії та дослідження. Загалом, усі компетентності прийнято розділяти на дві групи: предметно-спеціальні (фахові) компетентності та загальні компетентності [5, с. 275].

Серед предметних компетентностей, що забезпечують реалізацію особистості педагога, виділяємо прогностувально-рефлексивну, акмесинергетичну і ціннісно-світоглядну [4, с. 16].

Щодо змісту професійної підготовки, С. Гончаренко, визначає її, як поглиблене ознайомлення з науковими основами й технологією обраного виду праці; прищеплення спеціальних практичних навичок і умінь; формування психологічних і моральних якостей особистості, важливих для роботи у певній сфері людської діяльності [2, с. 66].

Надзвичайно важливим для аргументування педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі у процесі підготовки майбутнього вчителя є свідома обізнаність і розуміння проблем кожного учня. Психологічна готовність до роботи за фахом є результатом підготовки майбутнього педагога до роботи у закладі освіти. Навчання в університеті спрямоване на формування компетентнісної моделі особистості для майбутнього вчителя виступає показником до розвитку умінь для роботи в умовах інклюзивного навчання.

Базовими умовами для становлення особистісно-психологічної підготовки для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, виступають такі складові, як: розвиток внутрішньої мотивації та самоаналіз, який здійснюється задля успішного проходження інклюзивного навчання; спрямованість на розуміння індивідуальності кожного учня, створення позитивних умов для успішної співпраці не тільки із вихованцями, а й з батьками.

Відомо, що категорія готовності майбутнього фахівця до певного виду професійної діяльності є системною якістю особистості, яка формується у процесі фахової підготовки у закладі вищої освіти [1, с. 348].

Підготовка компетентного працівника до роботи та організації навчання в умовах інклюзивної освіти передбачає не лише оволодіння певними знаннями та навичками, а спрямована на розвиток моральних якостей, аналіз власних дій та виховання у собі почуття відповідальності, розуміння та поваги до усіх учасників психолого-педагогічного супроводу кожної дитини.

В структурі педагогічної діяльності виділяють не лише професійну компетентність, але й професійну майстерність та професійну зрілість педагога, що визначають рівень готовності до професійної діяльності, який формується у процесі підготовки і в результаті реалізації соціально-педагогічної діяльності [5, с. 276].

Під видами професійної діяльності і професійних компетентностей відносимо такі: дидактична (здатність враховувати в навчально-виховному процесі психологічні, вікові, індивідуальні особливості вихованців);

- виховна (готовність використовувати адекватні віковим, компенсаторним і психологічним можливостям способи, прийоми виховання);
- комунікативна (запобігання і вирішення конфліктних ситуацій, що виникають між вихованцями, встановлення позитивного контакту з батьками);
- методична (готовність до планування, реалізації і діагностики навчального процесу і фахового коректування результатів навчання);

Під поняттям про формування готовності майбутніх учителів до роботи в інклюзивному середовищі також розглядається взаємодія з учнями на рівні емпатії, тобто мається на увазі такий процес підготовки, який спрямовуватиметься на розвиток і становлення емоційної складової особистості вчителя, який вміє розуміти та співчувати, а також зможе підтримати і співчувати. Слід усвідомити те, що ціннісні орієнтації майбутнього вчителя, який працюватиме з дітьми з особливими освітніми потребами, повинні спрямовуватися не лише на отриманні позитивних результатів від навчання, а й на розумінні своєї відповідальності, толерантного ставлення, здатності до самоконтролю, розвитку педагогічного оптимізму.

Виходячи з цього, розуміємо, що професійна готовність вчителя не тлумачиться лише предметними компетентностями, а й виражається у характеристиці свідомості кожного працівника, стилі його мовлення, психологічних характеристиках та виражає його мислення і професійне становище майбутнього вчителя.

Виділено такі складові професійної готовності:

- а) інформаційна обізнаність;
- б) володіння педагогічними технологіями;
- в) знання основ психології і корекційної педагогіки;
- г) знання індивідуальних відмінностей дітей;

- д) застосування варіативності у процесі навчання;
- е) знання індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами.

Серед складових психологічної готовності виділено наступні:

- а) емоційне прийняття дітей з особливими освітніми потребами;
- б) залучення дітей з особливими освітніми потребами до діяльності на уроці;
- в) задоволеність власною педагогічною діяльністю [6].

Професійна підготовка майбутнього вчителя тісно пов'язана із формуванням толерантного ставлення до учнів, батьків, до всього навчально-виховного процесу вцілому, який спрямовується на розуміння і досягнення основних взаємозв'язків у системі інклюзивного навчання.

Таким чином, одним із найважливіших завдань сучасної вищої педагогічної освіти є проблема формування готовності майбутнього вчителя нового покоління, який здатен не тільки здійснювати корекцію у розвитку і навчанні дітей, а й сумлінно працювати над собою. Адже, ефективність інклюзивного навчання зумовлюється, насамперед кваліфікованою підготовкою майбутніх педагогів до роботи в закладі з інклюзивною освітою. Для того, щоб навчання набувало успіху, вчитель має володіти певними знаннями, навичками, вміннями. Професійна готовність майбутнього вчителя не повинна тлумачитися лише предметними компетентностями, а й має виражатися у психологічних характеристиках, які виражатимуть його мислення, професійне становище.

Список використаних джерел:

1. Сисоєва С. О. Дискусійні аспекти наукового тезаурусу нового Закону України «Про вищу освіту». *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. № 1–2 (42–43). С. 7–12.
2. Гончаренко С. У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* : монографія / за ред. І. А. Зязюна, Київ, 2000. С. 81–107.
3. Балицька В. Є., Савлук Л. І, Калетнік А. М. Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці. Вінниця, 2017. 115 с.
4. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. URL: <http://www.allbest.ru> (дата звернення: 31.10.2022).
5. Удич З. І. Інклюзивна складова професійної компетентності керівника закладу загальної середньої освіти. *Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали Міжнар. форуму управлінської діяльності, 18–19 травня 2019 р. Тернопіль : Крок, 2019. С. 273–278.
6. Зброєва Н. Б. Готовність педагога до інклюзивної освіти. (До постановки питання). *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 7. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzsp_2012_7_5.pdf (дата звернення: 31.10.2022).